

El gènere i la etnicitat

Codi: 101143
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500262 Sociologia	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Enrico Mora Malo

Correu electrònic: Enrico.Mora@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Isabel Cárdenas Jiménez

Sonia Parella Rubio

Prerequisits

S'aconsella haver cursat l'assignatura *Les classes socials i l'estratificació*

Objectius

Aquesta assignatura pretén introduir l'alumnat en l'anàlisi de la desigualtat social segons les relacions de gènere i ètniques, tot facilitant les principals eines conceptuals per tal d'identificar-les i explicar-les. Els objectius formatius són:

- Formar l'alumnat del grau de Sociologia en l'anàlisi de l'estructura social segons les relacions de gènere i les relacions ètniques.
- Contextualitzar històricament les desigualtats per raó de gènere i d'etnicitat
- Comprendre les diferents aproximacions analítiques als conceptes de sexe i de gènere.
- Comprendre les diferents aproximacions analítiques als conceptes de raça i d'etnicitat.
- Comprendre els diferents models d'anàlisi de la desigualtat per raó de sexe i de gènere i saber aplicar-los a la realitat social d'Espanya i Catalunya.
- Comprendre els diferents models d'anàlisi de la desigualtat per raó de raça, etnicitat i lloc d'origen i saber aplicar-los a la realitat social d'Espanya i Catalunya.
- Comprendre les principals interrelacions entre les desigualtats de gènere i d'etnicitat i les desigualtats per raó de classe

Competències

- Analitzar problemes derivats de l'aplicació de polítiques públiques i de situacions de conflicte reconeixent la complexitat dels fenòmens socials i de les decisions polítiques que afecten la democràcia, els drets humans, la justícia social i el desenvolupament sostenible.

- Aplicar els conceptes i els enfocaments de la teoria sociològica, especialment les explicacions de les desigualtats socials entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics, a la posada en pràctica de les polítiques públiques i a la resolució de les situacions de conflicte.
- Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
- Demostrar que es comprenen els enfocaments de la teoria sociològica, així com els diversos vessants, interpretacions i el context històric.
- Demostrar que es comprenen les anàlisis de l'estructura social, especialment les explicacions de les desigualtats entre classes socials, entre gèneres i entre majories i minories ètniques més comunes en les ciències socials.
- Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
2. Comparar diferents lectures ideològiques de les desigualtats a Espanya i a Catalunya.
3. Comparar els diferents enfocaments teòrics sobre l'estructura social.
4. Definir els conceptes més comuns utilitzats per explicar les desigualtats.
5. Definir els conceptes necessaris per entendre l'estructura social.
6. Definir les implicacions dels principals debats sociològics sobre l'estructura social.
7. Demostrar que es comprenen les anàlisis dels fenòmens socials presentades en llengua anglesa, i observar-ne els punts forts i febles.
8. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
9. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
10. Expressar els debats al voltant d'aquests enfocaments, pel que fa a l'estructura social.
11. Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
12. Identificar les desigualtats subjacents a unes polítiques o a uns conflictes determinats.
13. Identificar les implicacions d'aquests enfocaments per entendre l'estructura social.
14. Identificar-ne la validesa per explicar la realitat social d'Espanya i de Catalunya.
15. Relacionar les definicions i les explicacions de la desigualtat amb els debats teòrics i metodològics generals.
16. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Continguts

INTRODUCCIÓ

1. L'anàlisi de la desigualtat social des d'una perspectiva pluridimensional

BLOC I: Les relacions de gènere

1. Sexe, gènere i relacions de gènere. Un aclariment conceptual i terminològic
2. El sistema sexe/gènere. Del biologicisme a la performativitat
3. Relacions socials i producció de la vida. Patriarcat i capitalisme

4. Dinàmiques i principals indicadors de les desigualtats socials i l'exclusió social a Espanya i Catalunya a partir de les categories de sexe i de gènere

BLOC II: Les relacions ètniques

1. Raça, etnicitat i relacions ètniques. Un aclariment conceptual i terminològic

2. Processos de formació històrica del prejudici i el racisme

3. Les causes de la desigualtat social dels grups ètnics en l'accés als recursos

4. Dinàmiques i principals indicadors de les desigualtats socials i l'exclusió social a Espanya i Catalunya a partir de les categories racials, ètniques i del lloc d'origen

CONCLUSIONS

1. Gènere, classe social i etnicitat com a categories interconnectades: la teoria feminista de la interseccionalitat

Metodologia

Classes magistrals

Comentaris de textos en aula

Lectura de textos (en castellà i en anglès)

Treball en equip d'anàlisi empírica de les desigualtats socials segons les relacions de gènere i ètniques

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals i seminaris	53	2,12	2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 15, 16
Tipus: Supervisades			
Tutoria	4	0,16	8, 11, 12, 14
Tipus: Autònomes			
Lectura de textos, estudi, treball en equip i redacció de l'informe	91	3,64	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16

Avaluació

L'alumnat haurà de lliurar les següents evidències:

1) **Treballs en equip.** Realització de 2 exercicis durant el curs.

En cada exercici es durà a terme una anàlisi empírica de les desigualtats socials segons les relacions de gènere i d'una altra anàlisi segons les relacions ètniques. A principis de curs es lliuraran les orientacions oportunes

- Activitats en equip (equips de dues persones com a màxim)

- El pes de cada exercici és del 20% (fa mitjana a partir del 4)

2) **Proves escrites individuals.** Realització de 2 exàmens durant el curs

- Activitat individual

- El pes de cada examen és del 30% (fa mitjana a partir del 4)

3) **Recuperació:** Un/a alumne podrà recuperar durant el període de compensació les proves escrites individuals. Per fer-ho caldrà haver presentat tots els lliuraments del treball en equip.

4) Definició de **No presentat:** No presentar-se als exàmens o no lliurar el treball

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Proves escrites individuals	60%	2	0,08	3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 15
Treball en equip	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16

Bibliografia

Bibliografia obligatòria

En començar el curs es lliurarà la llista de lectures obligatòries.

Bibliografia recomanada

Bibliografia sobre desigualtat i les relacions de gènere

Butler, J. 2001. *El género en disputa*. México D. F.: Paidós. Género y Sociedad.

Butler, J. 2002. *Cuerpos que importan*. Barcelona: Paidós.

Butler, J. 1997. «Against Proper Objects». A: Weed, E., Schor, N. (eds) *Feminism Meets Queer Theory*. Bloomington: Indiana University Press.

Carrigan, T., Cornell, B., Lee, J. 1985. «Toward a New Theory of Masculinity». *Theory and Society*, 14 (5). P. 551-604.

Charles, N. 2002. *Gender in Modern Britain*. Oxford: Oxford University Press.

Chodorow, N. 1984. *El ejercicio de la maternidad. Psicoanálisis y sociología de la maternidad y la paternidad en la crianza de los hijos*. Barcelona: Gedisa.

Collier, R. 1998. *Masculinities, Crime and Criminology: Men, Heterosexuality and the Criminal(ised) Other*. London: Sage.

Connell, R. W. 1995. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R., W. 1997. "La organización social de la masculinidad". En Teresa Valdés y José Olavarría (eds.) *Masculinidad/es. Poder y crisis*. ISIS-FLACSO: Ediciones de las Mujeres, pp. 31-48.

Cornwall, A., Lindisfarne, N. (eds.) 1994. *Dislocating Masculinity: Comparative Ethnographies*. London: Routledge.

De Beauvoir 1977. *El segundo sexo. Los hechos y los mitos*. Vol.I Madrid: Cátedra. Feminismos, 51.

Delphy, C. 1985. «El enemigo principal». *Cuadernos inacabados*, 2-3.

- Easthope, A. 1990. *What A Man's Gotta Do - The Masculine Myth in Popular Culture*. Massachusetts: Unwin Hyman Inc.
- Eisenstein, Z. (comp.) 1980. *Patriarcado capitalista y el feminismo socialista*. México: Siglo XXI.
- Engels, F. 1992. *El origen de la familia, de la propiedad privada y del Estado*. Barcelona: Planeta Agostini. Obras maestras del pensamiento contemporáneo Vol 7.
- Farrell, W. 1974. *The Liberated Man, Beyond Masculinity: Freeing Men and their Relationships with Women*. New York: Random House.
- Hall, C. 1992. *White, Male and Middle-class: Explorations in Feminism and History*. Cambridge, England: Polity Press.
- Halperin, D. 1996. «The Queer Politics of Michel Foucault». A: Morton (ed.) *The Material Queer: A Lesbian Cultural Studies Reader*. Boulder CO: Westview Press. P. 317-23.
- Haraway, D. 1988. «Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective». *Feminist Studies*, 14 (3). P. 575-99.
- Harding, J. 1996. «Sex and Control: The hormonal Body». *Body and Society*, 2 (1).
- Harrison, J. 1975. «Economía política del trabajo doméstico». A: Harrison, J., Seccombe, W., Gardiner, J. *El ama de casa bajo el capitalismo*. Barcelona: Anagrama.
- Hartmann, H. 1980a. «Capitalismo, patriarcado y segregación de los empleos por sexo». A: Eisenstein, Z. (comp.) *Capitalismo patriarcal y feminismo socialista*. Madrid: Siglo XXI. P. 186-221.
- Hartmann, H. 1980b. «Un matrimonio mal avenido: hacia una unión más progresiva entre marxismo y feminismo». *Zona Abierta*, 24. P. 85-113.
- Haywood, C., Mac an Ghail, M. 2003. *Men and Masculinities*. Buckingham: Open University.
- Hooks, B., 1998. «Fighe bollenti in vendita: rappresentazioni della sessualità femminile nera e mercato culturale». A: *Elogio del margine. Razza, sesso e mercato culturale*. Milano: Feltrinelli. P. 74-95.
- Izquierdo, M.J. 2001. *Sin vuelta de hoja. Sexismo: poder, placer y trabajo*. Barcelona: Bellaterra. La Biblioteca del Ciudadano.
- Izquierdo, M.J. (dir.). 1998a. *Aguantando el tipo. La lucha contra la discriminación salarial*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Izquierdo, M.J. 1998b. *El malestar en la desigualdad*. Madrid: Cátedra. Feminismos, 48.
- Jeffreys, S. 1998. «Heterosexuality and the Desire for Gender». A: Richardson (ed.) *Theorising Heterosexuality: Telling it Straight*. Buckingham: Open University Press. P. 75-90.
- Jeffreys, S. 1996. *La herejía lesbiana. Una perspectiva feminista de la revolución sexual lesbian*. Madrid: Cátedra.
- Millet, K. 1975. *Política sexual*. México: aguilar.
- Mitchell, J. 1977. *La condición de la mujer*. Barcelona: Anagrama.
- Mitchell, J. 1976. *Psicoanálisis y feminismo*. Barcelona: Anagrama.
- Mohanram, R. 1999. *Black Body. Women, Colonialism, and space*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Mouffe, C. 1994. «A For a Politics of Nomadic Identity». A: G. Robertson et altri (Eds.) *Travelers' Tales. Narratives of Home and Displacement*. London: Routledge.
- Mouffe, C. 1991. «Liberal Socialism and Pluralism: which Citizenship». A: J. Squires (ed.) *Principled Positions*. London: Laurence and Wishart.
- Oakly, A. 1972. *Sex, Gender and Society*. London: Temple Smith.

- Parsons, T. 1954. «Age and Sex in the Social Structure of the United States». A: *Essays in Sociological Theory*. Glencoe: The Free Press.
- Pateman, C. 1995. *El contrato sexual*. Barcelona: Anthropos.
- Stoller, R. 1978, *Recherches sur l'identité sexuelle*. París: Gallimard.
- Rubin, G. 1978. «The Traffic in Women: Notes on the 'Political Economy' of Sex». A: R. Reiter (comp.) *Towards an Anthropology of Women*. New York: Monthly Review Press. P. 157-210.
- Sedgwick, E. K. 1990. *Epistology of the Closet*. Berkeley: University of California.
- Sherwin, S. et altri. 1998. *The Politics of Women's Health*. Philadelphia: Temple University Press.
- Sullivan, N. 2003. *A Critical Introduction to Queer Theory*. Edinburgh: Edinburgh University.
- Walby, S. 1994. *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Blackwell.
- Walby, S. 1986. *Patriarchy at Work, Patriarchal and Capitalist Relations in Employment*. Cambridge: Polity Press.
- Valcarcel, A. 2000. «La memoria colectiva y los retos del feminismo». A: A. Valcárcel, D. Renau y R. Romer *Los desafíos del feminismo ante el siglo XXI*. Sevilla: Instituto Andaluz de la Mujer.
- Fox, R., Tiger, L. 1973. *L'animal impérial*. París: Robert Laffont.
- Wilson, E. 1977. *Women and the Welfare State*. London: Tavistock.

Bibliografia sobre desigualtat i les relacions ètniques

- Aigner, DJ.; Cain, G.C. 1977. "Statistical Theories of Discrimination in Labor Markets", *Industrial and Labor Relations Review*, 30 (2), pp. 175-187.
- Allport, G. W. 1954. *The Nature of Prejudice*. Boston: Bacon Press.
- Anthias, F: "Género, etnicidad, clase y migración: inteseccionalidad y pertenencia transnacional". A: P. Rodríguez (ed.), *Feminismos periféricos*. Granada, Ed. Alhulia, 2006.
- Baca Zinn, M;Thornton DILL, B. (eds.). 1994 *Women of Color in U.S. Society*. Philadelphia, Temple University Press.
- Balibar, E.; Wallerstein, I. 1989. *Race, class, nation. Les identités ambiguës*, Paris: La Découverte
- Barker, M. 1981. *The new racism: conservatives and the ideology of the tribe*, London: Junction.
- Barth, F. 1976. *Los grupos étnicos y sus fronteras*, México: Fondo de Cultura Económica.
- Blanco, Mª C. 2000. *Las migraciones contemporáneas*, Madrid: Alianza Editorial.
- Blumer, H. 1958. "Race Prejudice as a Sense of Group Position." *Pacific Sociological Review*. 1:3-7.
- Bonacich, E. 1972. "A theory of ethnic antagonism: the split labour market". *American Sociological Review*, 37:547-559.
- Cachón, L. 2009 *La 'España inmigrante': marco discriminatorio, mercado de trabajo y políticas de integración*, Barcelona, Anthropos.
- Carmichael, S.; Hamilton, Ch. 2001[1967]. "Black Power: The Politics of Liberation in America". A: E. Cashmore i J. Jennings (ed.). *Racism. Essential Readings*. London: Sage Publications.
- Collins, P.H. 2000 "Gender, Black Feminism, and Black Political Economy". *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 568, pp. 41-53.
- Crenshaw, K. W. 1989. *Demarginalizing the intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. Chicago, University of Chicago Legal Forum.

- Davis, A. Y. 2004[1981] *Mujeres, raza y clase*. Madrid, Akal.
- Essed, P.; Goldberg, D.T. (eds.). 2002. *Race Critical Theories*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Grosfoguel, R. 2003. *Colonial subjects: Puerto Ricans in a global perspective*. Berkeley : University of California Press.
- Healey, J.F. 2003. *Race, Ethnicity, Gender and Class*. London: Sage Publications.
- Hooks, B. 1981. *Ain't I a woman: Black Women and Feminism*. Boston, South End Press.
- Huntington, S.P. 2004. "The Hispanic Challenge". *Foreign Policy*, març-abril, p. 30-45.
- Hutchinson, J.; Smith, A.D. (eds.) 1996. *Ethnicity*. Oxford: Oxford University Press.
- Jenkins, R. 1997. *Rethinking Ethnicity*, London: Sage.
- Juliano, D. 2004. Excluidas y marginales. Una aproximación antropológica. València, Càtedra.
- Lugones, M. 2005 "Multiculturalismo radical y feminismos de mujeres de color" *Revista Internacional de Filosofía Política*, nº25, pp. 61-75.
- Martín Díaz, E. 2008 "El impacto del género en las migraciones de la globalización: mujeres, trabajos y relaciones interculturales". *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, vol. XII, núm. 270 (133), 2008 [<http://www.ub.es/geocrit/-xcol/72.htm>]
- Martín Muñoz, G. 2003 "Mujeres musulmanas en España, entre el estereotipo y la realidad". Comunicació presentada a VII Congreso de Inmigración Africana. *Las mujeres inmigradas en España*, Almería, 24-26 abril.
- Massey, D.S.; Denton, N.A. 1993. "Trends in the residential segregation of Blacks, Hispanics and Asians: 1970-1980", *American Sociological Review*, 52:802-825.
- Miles, R. 1993. *Racism after 'Race Relations'*. London: Routledge.
- Moller Okin, S. 1999. *Is Multiculturalism Bad for Women?*. Princeton (NJ): Princeton University Press.
- Olmo, N. del 2003. "Construcción de identidades colectivas entre inmigrantes". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 104:29-56.
- Parella, S. 2003. *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*. Barcelona: Anthropos.
- Phelps, E.S. 1972. "The Statistical Theory of Racism and Sexism", *American Economic Review*, 62, 4, pp. 659-661.
- Pincus, F. L.; Ehrlich, H.J. (eds.) 1999. *Race and Ethnic Conflict*. Boulder: Westview Press.
- Piore, M.J. 1979. *Birds of Passage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rex, J. 1970. *Race Relations in Sociological Theory*. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Rex, J. 1986. *Race and ethnicity*, Milton Keynes: Open University Press.
- Rodríguez, P. (ed.). 2006 *Feminismos periféricos*. Granada, Ed. Alhulía.
- Santamaría, E. 2002. *La incógnita del extraño. Una aproximación a la significación sociológica de la 'inmigración no comunitaria'*. Barcelona: Anthropos.
- Sassen, S. 1998. *The mobility of labor and capital*, New York: Cambridge University Press.
- Sipi, R.; Araya, M. 2005 *Les Dones migrades : apunts, històries, reflexions, aportacions*. Barcelona, Institut Català de les Dones (Col·lecció: Quaderns de l'Institut, nº 5). [http://www20.gencat.cat/docs/icdones/Serveis/Documents/Arxiu/pub_quaderns5.pdf]
- Smith, A.D. 1976. *Las teorías del nacionalismo*. Barcelona: Península
- Solé, C. 1995. *Discriminación racial en el mercado de trabajo*. Madrid: CES.

- Stolcke, V. 1992. "¿Es el sexo para el género como la raza para la etnicidad?". *Mientras tanto*, 48: 87-111.
- Suarez, L.; Hernandez, R.A. (eds.). 2008. *Descolonizando el feminismo. Teorías y prácticas desde los márgenes*. Madrid: Cátedra
- Taguieff, P.A. 1988. *La force du préjugé*, París: La Découverte.
- Tajfel, H. 1981. *Human Groups and Social Categories. Studies in Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Terrén, E. 2002. **Razasen conflicto**. Barcelona: Anthropos.
- Van Dijk, T.A.. 1987. *Communicating Racism: Ethnic Prejudice in Thought and Talk*. London: Sage.
- Verloo, M. 2007. "Una atenta mirada a les desigualtats múltiples, a les seves interseccions i com es tracten a Europa" A: E. Bodelón i P. Jiménez (coords.), *Construint els drets de les dones: dels conceptes a les polítiques locals*. Barcelona, Diputació de Barcelona.
- Waldinger, R.; Lichter, M. 2002. *How The Other Half Works: Immigration and the Social Organization of Labor*, LA: University of California Press.
- Wieviorka, M. 1992. *L'espace du racisme*, Paris: Éditions du Seuil.
- Wilson, W.J. 1978. *The Declining Significance of Race*, Chicago: University of Chicago Press.
- Zanfrini, L. 2004. *La convivencia interétnica*, Madrid: Alianza Editorial.
- Zimmerman, M. K. et al. 2005. *Global Dimensions of Gender and Carework*. Palo Alto (CA), Stanford University Press.
-